

HOOFDSTUK I

Samira in de Jungfrugränden

Elke getrouwde vrouw is een hoer.

Dat zei Samira voor ze haar tas over haar schouder slingerde en met resolute stappen uit de Jungfrugränden verdween, haar handen in de zakken van haar korte zwarte leren jack en haar kin diep begraven in een blauwe sjaal. Haar donkere, wild krullende haar hing losgeschud over haar schouders. Haar hoge hakken ketsten tegen het asfalt.

Herfst. Stil gloeiende esdoorns, lijsterbessen en leugens, en 's ochtends dampende linten van rijp op het gras.

Achter café Valkeat Yöt, waar de hobbyalcoholisten in hun eerste glas van die dag zaten te staren, stond de taxi al te wachten.

Ze ging sneller lopen. Legde het laatste stukje op een draffe af. Wurmde haar tas op de achterbank en zichzelf op de bijrijdersstoel. De taxi rolde weg, eerst langzaam, maar na de verkeersdrempel bij de bushalte accelereerde hij en verdween.

oktober 2007

Leila

HOOFDSTUK 2

Hoe de overblijfselen van Samira's leven worden verborgen en weer gevonden

Als ik op een nacht niet kan slapen begraaf ik Samira's leven in het gras onder ons balkon. Het metalen blad van de spade hakt zich diep de grond in en ik zweet in mijn donsjack wanneer ik de zak in het gat laat vallen. Dat vul ik daarna met een dikke laag aarde.

Aan de hemel zijn geen sterren te zien. Wel glimmen tv-schermen me tegemoet vanuit de in duisternis gehulde woonkamers van de rijtjeshuizen waar de gelukkige gezinnen wonen.

Bij de familie Jotunen is de luxaflex naar beneden, maar ik weet nog hoe Samira en ik altijd voor hun raam stonden te kijken naar talentenjachten zonder geluid. Haar wang zo dicht tegen de mijne dat onze adem zich vermengde.

De nacht is koel en de straatlantaarns zijn al vroeg aangegaan. Ik schop wat in de omgewoelde plek om die er niet verdacht te laten uitzien en klim langs dezelfde weg naar binnen als ik naar buiten gekomen ben. Via het balkon.

In mijn moeders kamer brandt licht. Ik hoor hoe ze op het toetsenbord van de computer zit te tikken, terwijl ze met haar zusters in de Finse *oemma* het *halal* en *haram* van het geloof bespreekt. Zij kan ook niet slapen. Daarom blijft ze zolang ze het kan volhouden op om het *Qijam al-lejl* te bidden, een van de vrijwillige nachtgebeden. Om de tijd te verdrijven roddelt ze op internet.

Later hoor ik haar in de keuken rondlopen om alle messen en andere scherpe voorwerpen weg te halen die er voor het grijpen

liggen. Ze bergt ze voor de nacht veilig op in de lades, want de profeet Mohammed heeft gezegd dat je dat moet doen.

De volgende ochtend is de grasmat onder ons balkon afgezet. Tussen de esdoorns zijn gele plastic linten gespannen waar POLITIE op staat. De bewoners van onze flat en de rijtjeshuizen ernaast staan rond het gat in de grond, een beetje zoals bij een begrafenis. Er wordt gefluisterd dat er in de buurt spullen zijn verdwenen, stereo-installaties, autobanden, een enkele hond, en de mensen verwachten dat ze zo meteen een pootje of een stuk rubber zullen zien.

Maar in plaats daarvan: een slappe witte plastic tas van Ali's Halal onder een dikke laag aarde. Verrast gemompel, geklik van aanstekers. De tabaksrook vlecht spiralen in de lucht. Terwijl ik aan de rand van de kring sta en in de capuchon van mijn jack probeer te verdwijnen, krijg ik de plastic zak aangereikt. Ik neem hem aan. Mijn hoofd gepast gebogen. Ontvanger van de overblijfselen van Samira en van de strenge vermaning dit niet weer te doen.

De herfst hangt al om de hoek en blaast kou op mijn huid. Net als mijn moeder, in een lange witte badjas die tot haar enkels reikt en met een tulband van een badlaken op haar hoofd. Ze staart de politieagenten aan met een gezicht waardoor die hun ogen neerslaan, ook al doen ze gewoon hun werk. Alsof zij degenen zijn die iets hebben gedaan wat niet mag, en niet ik.

Er is een tip binnengekomen, zegt de ene agent, er was iets aan de hand bij de afgezette rechthoek van half verdord gras.

‘En dat is natuurlijk niet het enige. In de buurt zijn spullen verdwenen,’ vervolgt de agent, nu met meer gezag. ‘Autobanden en...’

‘Autobanden! Het kind is nog niet eens vijftien, dat rent toch niet rond om autobanden te stelen!’ roept mijn moeder.

‘En ook andere dingen, roerend goed... dat kun je nooit zeker weten.’

‘Nou, daar kunt u volkomen zeker van zijn, dat ik geen auto-

dief heb opgevoed,' reageert mijn moeder.

'Zo ziet de situatie er momenteel uit,' constateert de agent.

Mijn moeder zwijgt even en zegt dan: 'Ik zou dolgraag willen weten wie jullie getipt heeft.'

'Ja... dat kunnen we helaas niet zeggen...' antwoordt de agent, maar mijn moeder heeft in haar ooghoek al een beweging waargenomen.

Markku Jotunen doet een paar stappen naar achteren en steekt een sigaret op. Mijn moeders ogen vernauwen zich.

'Als ik het niet dacht,' mompelt ze, terwijl ze zich omdraait om blikken als oorvijgen uit te delen aan de kring van burens die rond de verlepte rododendronstruik staan. Die is door de gemeente in de zomer geplant om de buurt wat gezelliger te maken, maar zal de winter nauwelijks overleven.

Dan gaat ze naar binnen. Ik loop achter haar aan. De plastic zak slaat tegen mijn benen. De verboden inhoud begint aan zijn laatste tocht de trap op en de keuken in.

'Ik dacht dat we deze hadden weggedaan,' zegt mijn moeder, terwijl ze de stapel foto's in haar armen laat zakken.

Onze lachende gezichten grijnzen ons tegemoet. Samira en ik, twee kinderen met bruine ogen, een regelmatig gebit en toegeknepen ogen. De zon slokt onze gezichten op in de donkere schaduw.

Mijn moeder kijkt me aan met een blik die zich tot in mijn *nafs* lijkt uit te strekken.

'Jij weet net zo goed als ik dat we ze niet kunnen bewaren.'

'Maar ze zij...'

'Haram, Leila. Ze zijn haram. Hoelang heb je ze al?'

'Samira heeft ze gepakt. Toen jij ze had weggegooid. Ze ging ermee naar de vuilcontainer, maar ze kon het niet... Ze lagen bij haar totdat...'

Ik zit op mijn handen en ontwijk haar blik. Haar duim op mijn gezicht. Hij bedekt mijn gele badpak met blauwe stippen, de op-

blaasbare zwembandjes, mijn stokjes van beentjes die afgeknipt zijn waar het water ze inslikt.

Ik knijp mijn lippen op elkaar. Dan, de klik van een aansteker en een bleke vlam die langs de randen van onze kleurrijke *kodak moments* likt.

Samira in een balletpakje: verkoold. Ik op een dikke pony tegen een zomers groene achtergrond: as. Onze wangen tegen elkaar geperst, met een glimlach zo breed dat het pijn doet aan de kaken: verteerd door het vuur. Samira wuivend, een felrood sleetje in de hand, met een want zo zwaar van sneeuw dat hij er bijna afvalt, haar haren los over haar schouders en een bruin manchester jasje met capuchon en teddybont, ik, misschien een jaar oud, zittend met een bont pakketje in mijn armen, Samira die net heeft leren lopen, haar ronde gezicht met donkere ogen die naar de camera omhoogstaren, en mama en papa, een keer gelukkig, voor een glinsterende kerstboom met rode ballen.

Wanneer ik naar haar opkijk, zie ik dat zij haar lippen ook op elkaar knijpt, maar ze wendt zich af en laat onze herinneringen door het vuur in de gootsteen tot rook transformeren.

Zonder dat ze het tegen me hoeft te zeggen ga ik naar mijn kamer. Ik doe de kast open die eerst in de woonkamer stond. Daar stond de tv in voordat mijn moeder erachter kwam dat ook de beelden binnen in de tv verboden waren en dat het toestel daarom weg moest.

‘Haram!’ zegt mijn moeder. ‘Verboden. De engelen betreden geen huis waarin afbeeldingen aanwezig zijn!’

En een huis dat door engelen verlaten is...

Mijn vader en ik probeerden te bepleiten dat de afbeeldingen in zekere zin niet in de tv zaten, maar dat ze door het heelal zeilden en niet eens bestonden, maar mijn moeder antwoordde dat dat niet uitmaakte, aangezien de meeste beelden in de tv toch veel te zondig waren. Tamponreclames in de taal van de profeet zelf en Turkse popliedjes die allemaal alleen maar over *zinaa* gingen.

Apen en leeuwen in natuurprogramma's die verboden dingen deden en gevloek in tv-series. Mannen die in slaap vielen tijdens de pelgrimsgebeden bij de heilige steen Kaäba in Mekka en sportbeoefenaars in spandex die meer liet zien dan bedekte. Dus was het beter om helemaal niets te zien, maar in plaats daarvan aan God te denken, je te wijden aan *dzikr*. Zo oordeelde mijn moeder en ze bracht de tv vervolgens voor de laatste keer naar de kelder.

Wanneer mijn moeder iets besluit, verandert ze niet meer van gedachten en daarom is de plek waar de tv ooit stond nu leeg. In de kast liggen stapels foto's, die ik doorzoek totdat ik met eentje waarvan ik het bestaan bijna was vergeten in mijn hand blijf zitten.

Mijn vader en moeder op een strand, zowel wat tijd als plaats betreft ver weg. De lucht is lichtblauw. Paars aan de horizon. Ze hebben zich door de nacht heen geruzied en hun ogen staan chagrijnig en slaperig, zanderig van alles wat ze elkaar voor de voeten hebben gegooid sinds ze begonnen te schreeuwen.

Nu kruisen hun blikken elkaar. Ze hebben het er die nacht zonder kleerscheuren afgebracht en het licht keert terug. Het duurt niet lang meer of iedereen wordt wakker, de vogels tussen de bloesem in de kastanjabomen en daarna de taxichauffeurs die in hun wagens hebben zitten dutten. Maar nu is het nog of ze de enige mensen in de hele wereld zijn.

Om hen heen klinkt Stevie Wonders 'Ribbon in the Sky' en hun handen komen samen, houden elkaar even vast. Daarna glijden ze uiteen tot alleen de vingertoppen elkaar nog beroeren. Stevie valt in, maar heel zacht: *'If allowed, may I touch your hand, and if pleased, may I once again, so that you too will understand, there's a ribbon in the sky for our love.'*

Het is veel te vet aangezet om waar te zijn. Mijn moeder. Mijn vader. Het strand, en de ochtend die nooit aanbreekt. Zo heeft mijn vader het me verteld.

De foto is belangrijk. Die betekent dat mijn vader en moeder ooit gelukkig zijn geweest. Om je dat te herinneren heb je foto-

grafisch bewijsmateriaal nodig. Ik heb er verschillende. Ze liggen veilig weggeborgen achter in de kast, waarin het zo'n zootje is dat zelfs mijn moeder, die normaal alles overdreven in de gaten houdt, het niet kan opbrengen die op te ruimen. Ze blijft er altijd zuchtend voor zitten en zegt dan maar: 'Leila...'

En ik antwoord: 'Ja, ja, ik zal het doen.'

En daar blijft het dan bij, tot ze weer in zo'n bui is.

'Geen engelen in een huis waarin afbeeldingen aanwezig zijn,' zegt mijn moeder.

Ik vraag haar of dat voor de hele flat geldt en hoe ze de mensen zover wil krijgen dat ze hun schotelantennes weghalen, die zo'n beetje bij elk balkon over de reling steken, of de burens wint dwingen hun abonnement op de krant op te zeggen, wat ze zelf lang geleden al heeft gedaan. Ik vraag haar of de engelen het alleen niet naar hun zin hebben in kamers waarin afbeeldingen zijn, en zo ja, of dat dan betekent dat de engelen, die altijd op mijn schouders moeten zitten om mijn slechte en goede daden te noteren, niet in een kamer kunnen komen als daar afbeeldingen zijn. Ik vraag ook hoe ze dan, met hun notitieblokjes in de aanslag, bij elke mens kunnen zijn, moslim en niet-moslim, aangezien er in de meeste kamers namelijk wel afbeeldingen zijn. Ik herinner mijn moeder eraan dat ze zelf ook tijd in zulke ruimtes doorbrengt, in elk geval in de metro, waar op elke vrije zitplaats gratis kranten liggen, en op haar werk achter de computer, met alle cruisefolders in stapels op het bureau bij de klantenservice.

Maar mijn moeder laat zich niet verleiden in details te treden. Ze constateert gewoon dat ik me niet druk hoeft te maken over het hoe, waar en waarom, want God ziet en hoort alles, vooral brutale vragen en meisjes die een grote mond opzetten tegen hun ouders.

Samira leerde me dat je alles wat je op straat vindt moet oppakken, omdat je nooit weet wanneer je het kunt gebruiken. Daarom liep zij altijd met een neergeslagen blik rond, gericht op haar zwarte gymshoenen, waarmee ze de ene straat na de andere afsjokte.

Spullen die op straat liggen hebben mensen altijd laten vallen, dus zijn het dingen die anderen nodig hebben en daarom zijn ze noodzakelijk, zei ze. Vervolgens pakte ze triomfantelijk een bruin-gele plastic kam op die half onder een hoop gele ritselende verdrode esdoornbladeren had gelegen en hield hem tegen het licht. Hij was maar een klein beetje beschadigd en er ontbraken geen tanden aan zoals bij andere kammen die je vindt vaak het geval is.

Net als Samira pak ik spullen die ik vind altijd op. Haarelastieken, zowel dikke als die heel mooie dunne waar je goed staarten mee kunt maken. Samira had zeker honderd van die dunne elastieken, maar ook dikke en zachte. Om het haar af en toe rust te geven, zei ze.

Elke keer dat ik een haarelastiek vind, denk ik dat zij het heeft verloren. Dan slaat mijn hart helemaal op hol en ik sla snel de hoek om, zodat ik haar nog zal zien, maar wanneer ik daar aankom, is de straat erachter altijd even leeg.

De leegte die Samira heeft nagelaten. Die is overal. Langzaam verspreidt die haar zinloosheid over alle dingen en laat ze verdwijnen.

Maar op het trottoir liggen nog steeds spullen die er een rommel van maken. Kammen, sieraden (vooral oorbellen; ik heb de grootste verzameling eenzame oorbellen), sleutels, nepnagels met gelijkde steentjes, paperclips, vlakgummetjes, veiligheidsspelden, reflecterende plaatjes, wanten (mijn verzameling losse wanten is minstens de op een na grootste in de wereld) en zelfs schoenen. Ik vraag me af hoe dat in zijn werk gaat: een schoen verliezen. En dan nog zonder dat je het merkt.

Mijn collectie waardelose spullen bevat ook dingen die ooit van Samira zijn geweest, maar nu niet meer. Soms weet ik niet of ik die voor haar bewaar of dat ik ze heb overgenomen. Maar één ding is zeker: ze zaten ook in de plastic zak die ik begraven had met de bedoeling dat hij voor altijd onder een halve meter aarde zou rusten, maar die de volgende dag al werd opgegraven en die nu op de vloer van mijn kamer ligt.

Bovenop ligt een bloederig slipje met een gebruikt maandverband. Dat bloederige slipje was van mij. Dat had ik in één moeite door weggegooid, omdat de zak toch begraven en vergeten zou worden, en dat was beter dan proberen of ik het stiekem in de vuilniszak kon stoppen, onttrokken aan mijn moeders waakzame blik. Maar het liep nu eenmaal anders en vanwege het maandverband gaf de jongste politieagent een gil. Hij wendde zich af alsof hij moest overgeven, terwijl de oudste zijn lippen op elkaar kneep. Eigenlijk behoorlijk fake, aangezien ze in hun loopbaan vermoedelijk hoofden en andere lichaamsdelen op God mag weten welke vuilstort hebben opgegraven.

In zekere zin snap ik hun reacties wel. Toen ze in ons grasveld nog naar autobanden en schotelantennes aan het zoeken waren, dachten ze dat ik een jongen was. Tot de inhoud van die zak het tegendeel bewees.

Er zijn trouwens veel mensen die denken dat ik een jongen ben. En op de meeste dagen heb ik daar niets op tegen. Als ik mijn capuchon opeb en mijn blik naar de grond heb gericht, kun je niet echt verschil zien. Soms ga ik naar de Angel Bar waar de skinheads komen en dan sta ik aan de bar of bij de jukebox en zet ik een lagere stem op en praat ik net als zij. Ze hebben geen idee dat ik een meisje ben met behoorlijk veel zwart haar op haar hoofd, en ik wil ook niet weten wat ze zouden doen als ze het wisten.

Een dag of wat later is het grasveld nog steeds afgezet. Volgens mij probeert de politie de mensen af te leiden door net te doen of ze met iets bezig zijn, ook al laten ze zich niet meer zien onder ons balkon.

HOOFDSTUK 3

Alleen apen kunnen geen bus besturen

In ons gezin neem je de bus. Dat is niet omdat we zo ecologisch zijn of er een soort hippielevensstijl op na houden, maar we kunnen ons gewoon geen auto permitteren en die hebben we ook niet nodig. Mijn moeder zegt dat we ons gelukkig mogen prijzen dat we zo dicht bij zulk geweldig openbaar vervoer wonen, met de bushalte recht voor de deur en het metrostation op niet meer dan twintig steenworpen afstand, afhankelijk van hoe goed je kunt gooien.

Bovendien is mijn vader degene die de bus bestuurt. Vroeger was het wel eens leuk om te denken dat sommigen een lift naar school kregen van hun vader, terwijl mijn vader alle anderen een lift gaf. Nu mijn vader tegenwoordig bij Rashid op de bank slaapt en alleen maar ruzie met mijn moeder maakt en het verder ook allemaal ingewikkeld is, probeer ik als ik uit de metro kom meestal al van een afstand te kijken wie er rijdt. Als het mijn vader is, doe ik meestal net of ik ergens naartoe moet. Misschien naar de bieb. Of naar de kiosk aan de overkant van de straat. Wanneer de bus vertrokken is, neem ik gewoon de andere. De bus die aan de andere kant van de wijk stopt, zodat je een halve kilometer extra moet afleggen. Dan loop ik altijd via de winkel, om iets te kopen wat ik thuis kan laten zien om uit te leggen dat ik via de brood- of de koelafdeling ben gekomen of wat dan ook.

Maar op dagen dat de zon te laag staat of dat het regent zodat de voorruit van de bus helemaal streperig is, zie ik alleen maar een in het blauwzwart geklede arm met een opgenaaide reflecterende

streep op de stof, of een pet die van iedereen zou kunnen zijn. Dan moet ik wel samen met de rest de straat oversteken en instappen.

Als mijn vader achter het stuur zit, kijk ik altijd heel lang naar mijn schoenen tot het tijd is om mijn pasje voor de kaartlezer te houden en dan gluur ik omhoog, heel snel, en knik ik en hij knikt haast ongemerkt terug. Soms pakt hij me bij mijn arm en fluistert hij iets wat ik aan mijn moeder moet doorgeven. Op zulke dagen probeer ik op een plek te gaan zitten waar hij me in zijn spiegel niet kan zien en vraag ik me af waarom hij nou uitgerkend op deze route moet rijden, terwijl hij weet dat mijn moeder me zodra ik thuis binnenstap zal vragen of papa de chauffeur was.

Maar het ergst is het toch om met mijn vader mee te rijden als hij kwaad is op de hele wereld en te hard rijdt. Dan kruip ik op mijn stoel in elkaar, span ik mijn buikspieren de hele weg aan en hou ik de stang zo stevig vast dat mijn hand er helemaal koud van wordt. Soms mompelt iemand iets over snelheidsmaniakken en verkeersregels, en dan zak ik nog dieper in mijn stoel en draai ik mijn hoofd naar de kant van de weg.

Op een keer bleef de bus op de rand van het trottoir steken en kon hij niet meer loskomen. Het was in de spits en de achterste deur kon niet meer dicht – die zat vast aan de stenen van de rand als een frambozenpit tussen je kiezen. De mensen hadden haast. Ze raakten geïrriteerd.

Eerst probeerden ze nog goede adviezen naar mijn vader te roepen, maar die werd al gauw nerveus. Ik kon het aan zijn ogen zien; hij begon te zweten en prutste en manoeuvreerde, maar er gebeurde niets. De deur zat vast en de bus ging niet voor- of achteruit. Mijn vader trok zich niets aan van alle goede adviezen die met steeds nijldiger stemmen werden geroepen en zat te wurmen en beurtelings gas te geven en te remmen. De bus schoof naar voren en gleed weer terug. Gaf een decimeter mee en zakte daarna weer terug.

De minuten kropen voorbij. De stemming in de bus sloeg om.

Je kon het aan de gezichten zien. Mensen grijnsden naar elkaar. Toen zei iemand: ‘Kutneger...’, en anderen lachten en knikten.

Moeders met kinderen, gepensioneerden, jonge mannen in pak, iedereen had zitten wachten tot iemand moedig genoeg was om dit te zeggen en toen waren ze het gezellig met elkaar eens.

‘Stomme aap. Rot op terug naar Afrika als je niet eens een bus kunt besturen.’

Iemand deed een aap na en ik wachtte af. Ik zag mijn vaders blik in de achteruitkijkspiegel. Heel even kruiste die de mijne en ik wist dat hij helemaal niets zou doen of zeggen. Niet wanneer ik erbij was. Ook al was dat wat ik het allerliefst wilde.

Toen de bus eindelijk loskwam en mijn vader met vals applaus en gefluit werd beloond, moest ik me verbijten om niet in huilen uit te barsten. Het was net als in het klaslokaal wanneer iemand de prullenbak omgekeerd op Anna’s hoofd zette en ze daar maar zat zonder hem weg te halen, en iedereen in zijn handen klapte en tekeerging.

Ik sloeg mijn hand voor mijn mond en staarde naar buiten, naar de weg die steeds sneller langsgleed, toen de bus bevrijd weg-galoppeerde naar zijn doel. Toen ik uitstapte, liep ik niet zoals anders naar de voorste deur en ik keek ook niet op. Ik stapte uit alsof ik een willekeurige passagier was en terwijl ik naar huis liep, hoopte ik dat mijn moeder er niet zou zijn.